

Iz sodno-zdravniške prakse.

Piše med. dr. Fran Zupanc.

(Dalje.)

B. Označenje poškodbe po smislu kazenskega zakona.

Nesmrtne poškodbe.

Sodni zdravnik, presoja joč nesmrtne poškodbe, imel bi primerno lahek posel, ako bi zadostovalo razmotravati samo z zdravniškega stališča začasne ali pa stalne posledice, katere so nastale vsled poškodbe. To pa ni tako. Ker namreč razlikujejo kazenski zakoni več vrst poškodb, tirja se od sodnega zdravnika, da ne izjavi samo mnenja o dotični poškodbi z zdravniškega stališča, ampak, da to poškodbo tudi označi v smislu kazenskega zakona.

Načelo, po katerem se kazenskopravno razredujejo poškodbe, ni povsod jednako. Francoski kazenski zakonik uvažuje n. pr. poškodbe samo po dobi močenega zdravja, nemški kazenski zakon pa se ozira posebno na posledice, nastale vsled poškodbe, in po njih razreduje poškodbe; v avstrijskem sedaj še veljavnem kazenskem zakonu in isto tako v načrtu novega kazenskega zakona sta združeni obe ti načeli, vrhu tega se je pri nas ozirati ne samo na učinke, ki so v istini nastali, nego tudi na one, ki bi bili morebiti utegnili nastati vsled poškodbe. Avstrijski kazenski zakon in tako tudi načrt novega kazenskega zakona zlagata se v tem z nemškim kazenskim zakonom, da se povsodi rabi izraz „težka poškodba“, rekel bi, kot podloga, na kateri se kazenskopravno razdeljujejo vse poškodbe po kategorijah. Po sedanjem avstrijskem kazenskem zakonu je „težka poškodba“ samo del kazenskopravnega v obče pa nikakor ne natanko določenega pojma „težke telesne poškodbe“, — po načrtu avstrijskega kazenskega zakona pa ima „težka poškodba na telesu“ (*schwere Körperverletzung*) neprimerno bolj tesen pomen; pod ta pomen je podvrstiti samo take poškodbe, vsled katerih so nastali v zakonu izrecno navedeni nasledki, tako da bode treba označiti v bodoče vse druge poškodbe kot „lahke poškodbe“,

da si je med njimi cela vrsta takih, katere bi po smislu sedanjega avstrijskega zakona označil vsak sodni zdravnik brez pomisleka za „težke poškodbe“.

Sodnozdravniško presojevanje nesmrtnih poškodb po smislu kazenskega zakona.

Med semkaj spadajočimi zakonskimi določbami so najvažnejše določbe §§ 152, 155 in 156. Prvi § ima definicijo kazensko-pravnega pojma „težke telesne poškodbe“, ostala dva pa razmotravata okoliščnosti, — obtežujoče okoliščnosti, zaradi katerih, če so nastopile, določuje zakon večje in ostrejšje kazni, nego pri navadnih „težkih pošodbah“.

Težka telesna poškodba.

Po § 152. kaz. zak. se stori hudodelstvo „težke telesne poškodbe“ takrat, kadar nastane vsled dejanja, započetega s hudobnim namenom zoper kakega človeka, a) motenje zdravja ali nezmožnost za posel za najmanj 20 dnij ali b) omotenje duha¹⁾ ali c) težka poškodba.

Ad a) Motenje zdravja ali nezmožnost za posel na najmanj 20 dnij. Kazenskopravni pojem „motenje zdravja“ ni nikakor istoven z dobo zdravljenja, „motenje zdravja“ pomeni tukaj bolezen, kakor se znači z motenjem splošnega občutja, z vročico²⁾, z bolečinami, z bolehnostjo itd., ker drugače bi morali smatrati marsikatero neznatno poškodbo n. pr. celo navadno krvno podplutbo, za katero je dostikrat treba 20 dnij zdravljenja, kot motenje zdravja; narobe je večkrat združena s primerno neznatno poškodbo, vsled katere se dotičnik ne čuti bolnega, za časa zdravljenja nezmožnost za posel, take so n. pr. poškodbe na prstih pri ljudeh, kateri jih rabijo za drobna ročna dela (šivanje, pisanje, igra na goslih itd.).

Nezmožnost za posel znači nezmožnost opravljati one vrste posle, kateremu se je dotičnik priučil, s katerim se je dosedaj pečal in preživil. „Nezmožnost za posel“ torej nikakor ni nezmožnost za posel ali delo sploh, ampak le za specijalno vrsto posla; ta pa je zelo različen po stanu in opravkih posameznikovih. Kadar se določuje „nezmožnost za posel“, treba je torej

¹⁾ *Geisteszerrüttung.* ²⁾ *Fieber,*

uvaževati posel, s katerim se dotičnik bavi, in ude, katere rabi pri delu, in tudi je treba premisliti, jeli pač dotična poškodba taka, da popolnoma ovira rabo udov ali jo pa vsaj tako otežuje, da dotičnega posla ni moči opravljati s potrebno krepkostjo in vztrajnostjo. „Nezmožnost za posel“ je lahko popolna ali pa nepopolna (začasna). Ker zakon tega ne razlikuje, je dostikrat zdravniku zelo težavno izjaviti se določno o takih slučajih; pri manj važnih slučajih ni drugače, nego da razložimo sodniku, koliko je v konkretnem slučaju oviran dotičnik v izvrševanju posla; tako prepustimo njemu, naj se odloči za jedno ali drugo. Popolna „nezmožnost za posel“ vsled poškodb nastane le redko kedaj, dostikrat bi zamogel poškodovanec še opravljati svoj poklic, akoprem s silo in naporom. V takih slučajih brez pomišljaja izreče vsak zdravnik, da je poškodovanec nezmožen za posel vsaj po smislu zakona. Določilo, da je gotovo dejanje smatrati takrat za „težko telesno poškodbo“, kadar je provzročilo „motenje zdravja“ ali „nezmožnost za posel za najmanj 20 dni“, so svetovali nekoliko čisto pravoslovni razlogi, nekoliko pa se je uvaževala kirurškiška izkušnja, da treba važnejšim poškodbam poprek 3 tednov, predno mine po njih nastala bolezen in „nezmožnost za posel“.

Ad b) Omótenje duha. V § 152. kaz. zak. ima zakon v čislih samo prehodne (minljive) duševne bolezni, drugače bi ne omenjal izrecno v § 156. kaz. zak. „omotenja duha brez nadeje, da se zopet ozdravi,“ kot posebne obtežujoče posledice poškodbe. Razmotravajmo tukaj zajedno obe vrsti „omotenja duha.“

Razumno je, da pomeni kazenskopravni izraz „omotenje duha“ isto, kar „duševna bolezen“¹⁾; ta izraz ne znači torej samo prehodnega motenja samosvesti,²⁾ omedlevice,³⁾ omotice⁴⁾ itd., katere sledé raznim poškodbam, marveč tudi duševne bolezni v ožjem pomenu, ki ali sledijo neposredno akutnim pojavom poškodbe ali se pa razvijajo stoprv pozneje.

Duševne bolezni ne nastanejo le vsled poškodb na glavi, provzročiti jih morejo poškodbe na oddaljenih ustrojih in celó psihični insulti, nastali zgol vsled hudega ravnanja z dotičnim človekom.

¹⁾ *Geisteskrankheit*, ²⁾ *Bewusstsein*, ³⁾ *Ohnmacht*, ⁴⁾ *Schwindel*.

Znano je, da provzročijo dostikrat poškodbe na glavi nastanek duševne bolezni. Če se je razvila ta neposredno po poškodbi, nastane po Kraft-Ebingu izključljivo prvotna bebost ¹⁾ ali vsaj slaboumnost. ²⁾ Taki slučaji so redno neozdravni, sodni zdravnik pa o njih kaj lahko izreče svoje mnenje, očitvidna je namreč neprestana zveza med poškodbo in duševno boleznijo. Bolj zamotani so slučaji, v katerih je nastala duševna bolezen stoprv kasneje. Tukaj treba pomisliti, da je presledek ³⁾ med doprinešeno poškodbo na glavi, oziroma med njenimi neposrednimi posledicami in med nastopom duševne bolezni le redkokrat brez pojavov; prikazujejo se namreč uže v tem času znamenja elementarnega motenja možganskih funkcij, katere treba smatrati prvotnimi pojavi sledeče duševne bolezni.

Kraft-Ebing in Schlager navajata naslednje take pojave: Motenje senzornega (čutilnega) občuta ⁴⁾, preobčutnost očij, ⁵⁾ šumenje ali bobnenje po ušesih, naglušnost ⁶⁾ ali nagluha, omotica, glavobol, posebno nagnenje za navale krvi ⁷⁾ v možgane, nezmožnost prenašati žgane pijače, neprestani obstanek mrtvoudnostij ⁸⁾ in neobčutnostij, osobito kadar te prehajajo od jednega uda na drugega, rekše, če se vedno bolj razširjajo — to je poseben znak obolenja možganov vsled poškodb, — neprestani obstanek ali začasna povrnitev kapi sličnih napadcev ⁹⁾, v duševnem (psyhičnem) oziru slabo pametovanje (slab spomin) ¹⁰⁾, naglo duševno opešanje, prememba duševnega razpoloženja ¹¹⁾, nravi in značaja poškodovanca.

Zadnji simptomi so posebno važni takrat, kadar se progresivno (postopno) pojavljajo; no, težko pa ne bode zapaziti premembe, ako primerjaš duševni stan in značaj poškodovanca, kakor se je pojavljal pred poškodbo, z onim po poškodbi. Spredaj navedeni znaki bolezni trajajo lahko na tedne in mesece, predno počne prava duševna bolezen. Med 19 po Schlagerji opazovanimi slučaji počelo je obolenje duha tekom jednega leta po poškodbi, v štirih slučajih pa še le po preteku 10 ali več let. Duševne bolezni ne sledijo samo po težkih poškodbah na glavi,

¹⁾ *Primärer Blödsinn.* ²⁾ *Schwachsinn.* ³⁾ *Zwischenraum, Zwischenzeit.*

⁴⁾ *Sinnesempfindung.* ⁵⁾ *Hyperästesie.* ⁶⁾ *Schwerhörigkeit.* ⁷⁾ *Blutcongestionnen.*

⁸⁾ *Lähmungen.* ⁹⁾ *Apoplectiforme Anfälle, Schlagflussartige Anfälle* ¹⁰⁾ *Gedächtnisschwäche.* ¹¹⁾ *Veränderung der Stimmung.*

rekše, poškodbah lobanjskih kostij; včasih, če tudi neprimerno redkeje, nastopajo tudi po zgol lahkih poškodbah mečja na lobanji.

Dalje je tudi važno vedeti, da se zamorejo razviti duševne bolezni tudi vsled poškodb, ležečih na periferiji trupla. Pripeti se to posebno rado tedaj, če po poškodbi nastali obrunek ne-prestano draži obkrajne živce. Griesinger nabral je nekaj takih slučajev ter se izrekel, da je to bržkone tudi večkrat vzrok nastopu duševne bolezni vsled zunanjih samo mečje prodirajočih ran na glavi. Duševno motenje pojavlja se tukaj dostikrat z melanholijo ali pa tudi veliko razburjenostjo; Wendt opisal je slučaj (streline mečja na lobanji), v katerem se je značilo psihično motenje popadkoma ¹⁾ in občasno (perijodično); znak bolezni je bil torej tukaj povsem padavici podoben. ²⁾ V drugih slučajih ni dala poškodba kot taka, marveč duševni naval (psihični insult), ki je bil z izvršitvijo poškodbe združen, povod k početku duševne bolezni. Znano je, da zamore provzročiti bojazen ³⁾ in strah duševno bolezen, zgodi se to tem lažje takrat, če se s prestrašenim in razburjenim človekom ob enem še hudo ravna. Pri tako provzročenem duševnem motenji ne trpi toliko razumnost ⁴⁾ poškodovanca, nego njegovo duševno razpoloženje; ⁵⁾ bolezen se tukaj pojavlja dostikrat s histeričnimi in padavici podobnimi napadci. Tudi sledi tukaj duševno motenje neposredno vzroku, narobe pokazujejo se v slučajih, pri katerih je bila težka poškodba možganov povod duševne bolezni, očitvidni znaki obolenja duha navadno še le čez nekaj časa.

Vselej, kadar je nastalo motenje duha vsled poškodb ali vsled hudega ravnanja, treba dobro premisliti, niso li morebiti provzročili drugi vzroki duševne bolezni, mogoče je tudi, da je poškodovanec posebno nagnen k takim boleznim, da je torej poškodba ali hudo ravnanje dalo samo nekaj povod nastopu bolezni.

Ker razlikuje zakon med začasnim motenjem duha in med takim motenjem, pri katerem ni verjetno duševno okrevanje, treba v vsakem posameznem slučaju napoved ⁶⁾ o daljnjem razvitku duševnega obolenja na tanko razmotravati.

¹⁾ *Anfallsweise.* ²⁾ *epileptiform, der Fallsuchtähnlich.* ³⁾ *Angst.* ⁴⁾ *Intelligenz.*

⁵⁾ *Gemütsstimmung.* ⁶⁾ *Prognose.*

Prvotna bebest vsled težkih poškodb na glavi je skoraj vedno neozdravna. Pa tudi druge duševne bolezni, ki so se razvile vsled poškodb na glavi, imajo dostikrat nepovoljen izid. Pri duševnih boleznih, katere so nastale vsled poškodb na periferiji trupla, je včasih bolj srečen izid in to posebno takrat, kadar obrunki dražijo periferne čutnice; v takih slučajih treba včasih samo obrunek izrezati, na to tudi duševna bolezen pomine.

Takrat, če je bil duševni naval vzrok nastopu bolezni (psihose) duha, je izid tudi navadno zelo nepovoljen; predstavljati si je namreč treba, da taka bolezen duha vsled takega vzroka samo more nastati pri ljudeh, ki imajo uže itak več ali manj posebno nagnenje za duševne bolezni. (Dalje prih.)



„Opšti imovinski zakonik za knjaževinu Crnu Goru.“

(Iz predavanja na shodu društva „Pravnika“ dne 19. aprila 1889.)

(Konec.)

Zastavno pravico in zastavo, premično ali nepremično, v obćem smislu oznaćuje zakonik z besedo „zalog“. Potem pa razlikuje tri vrste „zaloga“. Prvi dve sta bili uže znani obićajnemu pravu. Ako se premićna stvar v istini upniku zastavi in odda, to je zakoniku „zaloga“ (ćl. 172.—182.) in to ne znaći nićesar posebnega. Ako pa kedo svojemu upniku izroći v zastavo nepremićnino, in će je upnik ne drži samo. da je zavarovan za svojo tirjatev, ampak jo poleg tega tudi užiiva, onda se tako pravno razmerje imenuje „podlog“ (ćl. 183.—192.). Za tako pravico je treba pismene pogodbe, katero sodiće potrdi. Dohodek iz stvari služi upniku za obresti, vćasih pa tudi, da se Ź njim poplaćuje dolg sam (ćl. 864.). Zato pa tudi upnika zadevajo vsa bremena, stvari se držeća. Razmerje to traje, dokler ni poplaćan ves dolg; ako pa dolŹnik ne plaća v pravem ćasu, upnik lahko proda njegovo posestvo in si plaća iz kupne cene. Na novo je zakonodavec postavil v ćrnogorsko pravo našo hipoteko pod imenom „zastava“ (193—221.). Ta nastane tedaj, kadar kdo zastavi svojemu upniku nepremićnino, a je ne dá iz rok svojih. Pravica zastavna se tu pridobi, će se dolg zapiše v „javne zastavne knjige“, katere so pri sodići. Za-